

„Hann er einhverfur“ . . .

Ég hafði lengi áformað að skrifa bók um verktækni í landbúnaði og hvernig breyst hefði á síðustu öld. Ekki af því að ég vissi svo afskaplega mikið um efnið heldur til þess að kynna mér það nánar og til þess að vekja athygli á merkilegri sögu sveitanna á tímabilinu. Sú saga er nefnilega gildur þáttur þjóðarsögunnar allrar.

Nú, nú. Ég taldi rétt að byrja á því segja sögur um Ferguson þar sem vitað var að sú dráttarvél er í hugum margra „fyrsta“ dráttarvélin á mörgum bæjum. Hún hafði til og með verið kjörin þjóðardráttarvél in óformlegri könnun Landbúnaðarsafnsins. Handrit varð til og forlag fannst sem vildi gefa bókina út. Uppheimar gerðu það vinsamlega og af myndarskap. Haldin var útgáfuhátíð á Hvanneyri 18. júlí sumarið 2009, hátíð sem hundruðir manna sóttu í sól og fögru veðri. Bókin seldist vel þar og áritaði ég nokkra tugi bóka. Atvik gerðist þá sem er meðal tilefna þessara skrifa.

Ég er þarna í mannþrönginni að rífa plast utan af nýjum Ferguson-bókum og að árita þær. Útundan mér sé ég stálpaðan dreng sem heldur á bók. Hann horfir á mig en virðist ekki hafa uppburði til þess að rétta mér bókina. Ég sný mér því að honum er ég hafði lokið áritun einnar bókarinnar og spyr hvort ég eigi að skrifa á bókina hans. Hann svarar engu en réttir mér bókina. Á meðan ég skrifa spyr ég drenginn hvort hann hafi gaman af Ferguson. Hann svarar ekki spurningu minni en tekur við bókinni áritaðri og þrýstir henni báðum höndum að brjósti sér. Þá tek ég eftir fullorðnum manni, líklega föður drengsins, sem stendur að baki honum, hallar sér fram og segir lágt við mig:

„Hann er einhverfur. Hann hefur af einhverjum ástæðum bitið þennan Ferguson-áhuga í sig“...

Mér verður nokkuð um svarið. Átta mig þó og tek að tína út úr mér orð:

„Ja, ... við erum það nú víst flest, ... til dæmis beit ég það í mig að skrifa bók um Ferguson“...

Það gerðist í sama mund þarna á sólbökuðu Hvanneyrarhlaðinu að þeir feðgarnir hurfu mér í mannfjöldann og upp fyrir mér rann það að þó ég hefði bara skrifað og selt eina bók um Ferguson – þessum dreng – hefði ég með henni gert sama gagn og með hinum þúsundunum sem áttu eftir að seljast. Atvikið settist að í huga mér og varð með öðru til þess að ég hélt skrifum mínum áfram, vafalaust með hætti sem vart lá langt frá einkennum vægrar einhverfu.

Á Ferguson-degi á Hvanneyri sumarið 2009. (ÁP).

Og fleira gerðist. Ég fann upp á því með Ferguson-félaginu að halda nokkra fundi til skemmtunar og fræðslu um gamlar dráttarvélar. Þeir voru vel sóttir. Mest bar þar á körlum komnum til efri ára og miðaldra mönnum. Af mörgum þeirra geislaði þvílíkur áhugi að segja mátti að augu þeirra væru eins og stórar sexkanta rær á flatskífum. Hendur sumra voru merktar nánnum vélakynnum. Margir þessara manna vissu gríðarlega mikið um hinar ýmsu dráttarvélagæðir. Þeir fræddu mig og aðra fundarmenn um fjölmargt sem vélarnar snerti. Flesir höfðu ýmist gert upp gamlan traktor eða stóðu í undirbúningi verksins. Bækur mínar sem nú voru orðnar tvær – um Ferguson og vélar og verkfæri frá IHC – voru þeim kunnar. Það gladdi mig að sjálfsögðu. Nokkrir keyptu bækur á fundunum sem ég þá áritaði. Aðrir komu með áður fengnar bækur sem ég páraði kveðju og nafn mitt á. Vitanlega þótti mér það bæði heiður og vegaauki.

En svo bar við á einum fundinum að 6-8 ungir strákar mæta. Feimnir voru þeir og tylltu sér því aftast í fundarsalinn. Þegar fundur hófst hvatti ég þá og aðra sem aftarlega sátu til þess að færa sig framar svo þeir sæju betur til mynda minna. Það gerðu þeir. Í fundarhléi komu ýmsir að máli við mig og ég áritaði nokkra bækur.

Gerðist þá svipað atvik og á Hvanneyrarhlaðinu þarna um sumarið. Þar sem ég stend og spjalla við vélaáhugamenn tek ég eftir því að drengur stendur álengdar með bók í fangi og horfir á mig. Ég felli þá tal við karlana mína, þótt við værum víst í miðri setningu, sný mér að drengnum og spyr hvort ég eigi að skrifa í bókina hans. Mér sýndist hann samsinna því og við göngum að borði þar sem ég sest við skriftir.

„Hefur þú gaman af Ferguson?“ spyr ég. Hann kinkar kolli.

„Átt þú Ferguson?“ Á innsöguinu svarar hann því játandi, heyrðist mér.

„Hvernig Ferguson?“

„Massey-Ferguson 135“ segir hann lágt. Aðspurður bætir hann árgerðinni við. Samtalið er komið af stað. Hann fræðir mig um fleira. Segist hafa pússað dráttarvélinu upp, og stelist stundum til þess að keyra hana.

„Í hvaða bekk ertu?“

„Sjötta“ segir hann og ég heyrir að áhugi hans á samtalinu rénar.

„Er ekki gaman í skólanum?“

„Nee-eeii“ svarar hann afar dræmt.

„Ekki? Aldrei?“

Hann situr hljóður stund en segir svo „Það er þemavika núna“...

„Jæja ... En máttu þá ekki vinna eitthvað verkefni um Ferguson?“

„Nee-eeii ... Held ekki“ svarar hann lágt og fer að fitla við bókina.

„Jú, væri það ekki upplagt?“ spyr ég og reyni að hafa tóninn hvetjandi. Strákur stendur hljóðlega upp og hverfur mér.

Seinna frétti ég að drengurinn tilheyrði dálitlum hópi jafnaldra þar í byggðarlaginu með sérkennilega mikinn áhuga á gömlum dráttarvélum.

Nokkrum vikum seinna var ég staddur í stórum kvöldfagnaði með frændfólki. Víkur sér þá að mér ung kona og kynnir sig. Kveðst vera kennari við Grunnskólann. Hún segist vilja þakka mér fyrir að hafa svarað raðpósti tveggja nemenda hennar í fyrra:

„Þeir vildu endilega vinna verkefni um traktora“ segir hún. „Þeir höfðu notað bækurnar þínar, pabbi lánaði þeim þær, hann átti þær. Ég sagði þeim að skrifa þér bara póst. Þá gætu þeir líka fengið meira efni í verkefnið og kannski hærra fyrir það.“

Þá rifjaðist upp fyrir mér að ég hafði fyrir ári síðan fengið raðpóst frá tveimur grunnskólanemendum með fyrirspurn um forntraktora. Fyrirspurninni hafði ég reynt að svara eftir bestu getu án þess að vita mikil deili á fyrirspyrjendunum. Hins vegar þekkti ég allvel til byggðarlags þeirra og sögu þess. Grunnskólakennarinn greindi mér frá því hve svarið hafði glatt nemendurna tvo. Og nú væru þeir búnir að komast yfir Fergusoninn sem langafi þeirra átti. Dráttarvélín sú hefði einhvern tímann verið máluð í annarlegum litum en piltar væru búnir að færa hana í sinn gráa frumlit að nýju. Hefðu þeir auk þess fengið gríðarlega mikinn áhuga á gömlum jeppum, tiltekið Land Rover.

Vitanlega gladdist ég yfir öllu þessu:

Í fyrsta lagi vegna þess að úr grasi væri að vaxa kynslóð sem líkleg væri til þess að bera arfinn áfram; að taka þátt í því að varðveita hina gömlu sögu og verkhætti sem henni tilheyrðu. Við lifum að vísu ekki á fortíðinni einni saman en það að leita rótanna og leggja rækt við þær getur gert okkur hæfari til þess að mæta óræðri framtíð...

Í öðru lagi vegna þess að gamlir traktorar væru efni til þess að ýta við áhuga ungmenna í þeim mæli að þau myndu hjá sér köllun til þess að einbeita sér, leggja sig fram og vinna af nokkurri ástríðu. Geri maður það á einu sviði og öðlist við hæfilega verkkunnáttu og -þjálfun er eins víst að maður geti gert það á öðrum sviðum einnig. Að umhirða gamals traktors geti þannig og þess vegna verið náms- og þjálfunarefni fyrir önnur verkefnasvið sem þessara ungmenna bíður...

Og svo í þriðja lagi það hver er einhverfur? Hafa ekki margir snillingar veraldarsögunnar verið það í meira eða minna mæli? Þurfa allir að vera eins? Veitir „einhverfur“ áhugi á tilteknu sviði eða sviðum ekki líka útrás – er gefandi viðfang eins og það að vera skyldaður til þess að hafa sýnilegan áhuga á öllu sem meiri hlutinn hefur ákveðið að sé áhugavert?

Vissulega væri veröldin ósköp grá og einsleit ef aldrei hefðu aðrar dráttarvélar en grár Ferguson orðið til. Gildi þeirra fyrir nútímann felst í stöðu þeirra meðal annarra

dráttarvéla. Það er í fjölbreytileikanum sem verðmætið felst. Þegar við greinum hann nánar sjáum við gildi eininganna mörgu og ólíku. Þær móta fjölbreytileikann.

Einlægur og oft nær því „einhverfður“ áhugi gefur því tilveru okkar mikið gildi. Jafnvel þótt hann beinist að gamalli dráttarvél, sem löngu er liðin tíð, er það áhuginn sjálfur sem er meginmálið. Sé hann hagnýttur, ræktaður og honum stýrt kunnáttusamlega er aldrei að vita nema að hann geti orðið einstaklingnum jafn verðmætt áhald til þess að mæta framtíðinni með og hvert það annað sem meðalsamfélagið ætlast til að meðalnemandinn tileinki sér á mikilvægu mótunarskeiði.

Harry Ferguson

Það er allsendis óvíst að hönnuðurinn írski hafi haft þessi not beinlínis í huga þegar hann mótaði sinn gráa Ferguson – dráttarvél sem breytti landbúnaði heimsbyggðarinnar meira en flestar aðrar. Að mér læðist hins vegar grunur um að sá árangur sem Harry Ferguson náði með uppfinningum sínum, framleiðslu og markaðssetningu hinnar goðsagnakenndu dráttarvélar og verkfærum hennar mörgu megi þakka allt að því „einhverfðum“ áhuga hans.

Hver er einhverfur og hver er ekki einhverfur? Tsjah! *To be, or not to be: that is the question*, skrifaði Shakespeare. Líklega á það við hér.

28. nóvember 2012